

УДК:633.63:631.816.3:581.132

ПРОДУКТИВНІСТЬ ЦУКРОВИХ БУРЯКІВ ЗАЛЕЖНО ВІД ПЕРЕДПОСІВНОЇ ОБРОБКИ НАСІННЯ МІКРОДОБРИВАМИ

ЗАРИШНЯК А.С.,

доктор сільськогосподарських наук,
професор, академік НААН України

СТРИЛЕЦЬ О.П.,

науковий співробітник Інституту
біоенергетичних культур і цукрових
буряків НААН.

Вступ. Обробка насіння мікродобривами покращує мінеральне живлення цукрових буряків на початкових етапах розвитку та дозволяє більш повно використовувати запасні поживні речовини з насіння. Мікроелементи, які входять до складу мікродобрива “Реаком-с-бурякове”, активізують процеси проростання насіння, посилюють реакції окисно-відновлювального характеру, сприяють гідролізу запасних білків, вуглеводів, жирів, що, в свою чергу, є потужним резервом для прискорення процесу розвитку рослин [1].

Передпосівна обробка дозволяє ефективно використовувати енергетичний потенціал насіння, сприяє більш повному засвоєнню елементів живлення з ґрунту та забезпечує стрімкий розвиток рослин на початку вегетації [3]. Використання мікроелементів у формі хелатів активно впливає на процеси проростання насіння, підвищує їх життєдіяльність, польову схожість, ріст надземної маси та кореневої системи [2].

Цукрові буряки є особливо чутливими до дефіциту мікроелементів на початкових етапах розвитку, починаючи з періоду набухання та проростання насіння [3].

Метою досліджень було вивчити вплив передпосівної обробки насіння комплексним мікродобривом “Реаком-с-бурякове” на продуктивність гібридів цукрових буряків.

Матеріали та методика дослідження. Дослідження проводили впродовж 2008-2010 рр. на Уладово-Люлинській дослідно-селекційній станції, розташованій в правобережному Лісо-степу України (зона достатнього зволоження). Ґрунт дослідного поля – чорнозем типовий вилугуваний середньосуглинковий. Площа посівної ділянки – 75 м², облікової – 50 м², повторність – чотириразова. Агрохімічна і фізико-хімічна характеристика орного 0-30 см шару

ґрунту: вміст гумусу – 4,2-4,5 %, рухомого фосфору та обмінного калію (за Чиріковим) відповідно – 150-190 та 70-80 мг/кг ґрунту, рН_{сол.} – 6,2-6,6, гідролітична кислотність – 1,3-1,5 мг/екв на 100 г ґрунту. Досліди проводили на фоні основного внесення мінеральних добрив у нормі N₉₀P₁₁₀K₁₃₀

Мікродобриво “Реаком-с-бурякове” містить у своєму складі висококонцентровані розчини солей оксидендіфосфонової кислоти (ОЕДФ) з процентною часткою катіонів металів: бору – 2,3 %, міді – 2,6 %; марганцю – 2,0 %; молібдену – 1 %; цинку – 3,25 %; кобальту – 1,4 %. Обробку насіння мікродобривом і засобами захисту рослин проводили в заводських умовах.

Облік урожайності коренеплодів та гички проводили поділяючно з наступним перерахунком на площу 1 га. Вміст цукрів у коренеплодах визначали поляриметричним методом («Методика исследований по сахарной свекле» - Киев, ВНИС. – 1986).

Результати досліджень та їх обговорення. Дані досліджень свідчать, що застосування комплексного мікродобрива “Реаком-с-бурякове” для обробки насіння буряків цукрових підвищувало стійкість рослин до ураження хворобами на початкових фазах вегетації та сприяло більш інтенсивному їх розвитку впродовж усього вегетаційного періоду. Позитивна дія мікродобри-

ва спостерігалась на усіх трьох гібридах цукрових буряків, зменшувала ступінь розвитку хвороб на 1,1-2,1% у фазі вилочки та 0,2-1,3% у фазі 1-2 пар листків (табл. 1).

Зменшення ступеня розвитку коренеїди в оброблених мікродобривами варіантах сприяло більш інтенсивному розвитку цукрових буряків на початкових фазах вегетації. Так, у фазі вилочки маса 100 рослин у варіантах з обробкою насіння мікродобривами була більшою на 4,5-5,2 г, а у фазі 1-2 пар листків – на 10,3-14,5 г порівняно з варіантом без обробки.

Використання мікродобрива позитивно позначилось на показниках продуктивності цукрових буряків. В середньому за три роки досліджень урожайність коренеплодів цукрових буряків була вищою на 1,6-2,0 т/га за обробки насіння препаратом “Реаком-с-бурякове” порівняно з необробленим варіантом (табл. 2). При цьому найбільш висока врожайність коренеплодів була відмічена в гібрида Весто – 44,7 т/га, Український ЧС 72 – 44,2 т/га, тоді як гібрид Уманського ЧС 97 мав дещо нижчу врожайність – 43,2 т/га.

Слід зазначити, що обробка насіння мікродобривами торгової марки «Реаком» позитивно позначилась на цукристості коренеплодів. Вміст цукру в коренеплодах гібрида Уманський ЧС 97 порівняно з контролем зростав на

Таблиця 1.

Інтенсивність розвитку рослин цукрових буряків на початку вегетації при проведенні передпосівної обробки насіння мікродобривом “Реаком-с-бурякове”

Варіанти	Фаза вилочки		Фаза 1-2 пари листків	
	ступінь розвитку хвороби, %	маса 100 рослин, г	ступінь розвитку хвороби, %	маса 100 рослин, г
Уманський ЧС 97				
Без обробки	9,1	25,5	10,0	68,5
Обробка насіння	7,8	30,1	9,8	78,8
Український ЧС 72				
Без обробки	11,0	26,3	11,7	70,4
Обробка насіння	9,9	31,5	10,4	82,5
Весто				
Без обробки	9,8	24,4	11,0	67,7
Обробка насіння	7,7	28,9	10,0	82,2

Таблиця 2.

Вплив передпосівної обробки насіння мікродобривом "Реаком-с-бурякове" на продуктивність цукрових буряків.

Варіант	Урожайність, т/га			Середнє за 3 роки, т/га	Цукристість, %			Середнє за 3 роки, т/га	Збір цукру, т/га, середнє за 3 роки
	2008	2009	2010		2008	2009	2010		
Уманський ЧС 97									
Без обробки	40,2	38,8	44,6	41,2	15,5	16,6	13,9	15,4	6,3
Обробка насіння	41,6	41,0	47,1	43,2	15,6	16,8	14,1	15,5	6,7
Український ЧС 72									
Без обробки	42,9	39,4	45,0	42,4	15,6	17,0	14,1	15,6	6,6
Обробка насіння	42,2	41,9	48,4	44,2	16,0	17,0	14,5	15,8	7,0
Весто									
Без обробки	42,7	40,2	46,3	43,1	15,7	17,1	13,9	15,6	6,7
Обробка насіння	42,3	42,4	49,4	44,7	15,9	17,3	14,4	15,9	7,1
P%	2,3	2,1	2,7	2,2	0,9	0,7	0,7	0,8	
НІР ₀₅	2,7	2,7	3,1	2,6	0,4	0,3	0,3	0,3	

0,1%, Український ЧС 72 – 0,2 %, Весто – 0,3 %.

Збір цукру у варіантах з обробкою насіння рослин мікроелементами мав тенденцію до зростання в усіх трьох гібридів цукрових буряків, що досяглось за рахунок зростання врожайності та цукристості коренеплодів. Варто відмітити, що вплив мікродобрива був більш дієвим у гібридів, які показали вищу продуктивність. Так, гібриди Український ЧС 72 та Весто, які у варіанті без застосування мікродобрива відзначались збором цукру відповідно 6,6 та 6,7 т/га проти 6,4 т/га у гібрида Уманський ЧС 97, за обробки насіння мікродобривом "Реаком-с-бурякове" збільшили збір цукру на 0,4 т/га, тоді

як гібрид Уманський ЧС 97 – 0,3 т/га.

Аналіз технологічних якостей коренеплодів показав, що застосування мікродобрива для обробки насіння цукрових буряків покращувало доброякісність очищеного нормального соку на 0,1-0,6 одиниці. Це зменшувало втрати цукру в меляжі на 0,06-0,32% порівняно з контрольними варіантами, де обробка насіння мікродобривом не проводилась (табл. 3).

Вихід цукру на заводі у варіантах з використанням мікродобрива "Реаком-с-бурякове" був вищим порівняно з контролем на 0,26-0,57%. Найвищий вихід цукру на заводі спостерігався в гібридів Український ЧС 72 та Весто – відповідно 12,15 та 12,52%.

Висновки: Обробка насіння цукрових буряків мікродобривом "Реаком-с-бурякове" підвищувала урожайність коренеплодів в досліджуваних гібридів на 1,6-2,0 т/га, цукристість – на 0,1-0,3 %; збір цукру – на 0,3-0,4 т/га.

Найбільш високі показники збору цукру були отримані в гібридів Весто та Український ЧС 72 – відповідно 7,1 та 7,0 т/га. Гібрид Уманський ЧС 97 був менш продуктивним з показником збору цукру – 6,7 т/га.

Бібліографія

1. Микроэлементы в сельском хозяйстве / [Бульгин С.Ю., Демишев Л.Ф., Доронин В.А. и др.]; под ред. С.Ю. Бульгина. – [3-е изд.]. – Днепропетровск: «Січ», 2007. – 100 с.
2. Заришняк А.С. Удобрения цукрових буряків за специфічних умов / А.С. Заришняк // Цукрові буряки. – 1999. – №2. – С. 15
3. Заришняк А.С. Позакореневе внесення мікроелементів у формі комплексонатів металів на культурі цукрових буряків / А.С. Заришняк, І.М. Жердецький // Цукрові буряки. – 2007. – №3. – С. 18-20.

Анотація

Результати досліджень свідчать про доцільність використання препарату мікродобрива "Реаком-с-бурякове" для заводської обробки насіння цукрових буряків. Препарат підвищує стійкість рослин цукрових буряків до ураження хворобами та покращує показники продуктивності – урожайність на 1,6-2,0 т/га, збір цукру – на 0,2-0,4 т/га.

Анотация

Результаты проведенных исследований свидетельствуют о целесообразности использования препарата микроудобрения "Реаком-с-бурякове" для обработки семян сахарной свеклы. Препарат повышает устойчивость сахарной свеклы к болезням и показатели продуктивности – урожайность на 1,6-2,0 т/га, сбор сахара – на 0,2-0,4 т/га.

Annotation

The results of investigation are indicated about the effectiveness to use microfertilizer "Reacom-s-buryakove" for commercial processing of sugar beet seeds. Microfertilizer increase sugar beet resistance to diseases and improve its productivity – yield on 1, 6-2,0 t/h, harvesting of sugar – on 0,2-0,4 t/h.

Таблиця 3.

Технологічні якості цукрових буряків при обробці насіння мікродобривом "Реаком-с-бурякове"

Варіанти	Цукристість, %	Na мг-екв на 100г коренеплодів	- N мг-екв на 100г сухої маси	мг-екв на 100г сухої маси	Доброякісність очищеного нормального соку, %	Втрати цукру в меляжі, %	Вихід цукру, %
Уманський ЧС 97							
Без обробки	15,4	1,58	4,60	4,95	88,8	3,05	11,45
Обробка насіння	15,5	1,61	4,80	5,10	88,9	2,89	11,71
Український ЧС 72							
Без обробки	15,6	1,65	4,60	4,67	89,1	2,90	11,80
Обробка насіння	15,8	1,72	4,28	4,59	89,7	2,75	12,15
Весто							
Без обробки	15,6	1,77	3,90	4,87	89,8	2,57	11,95
Обробка насіння	15,9	1,66	3,70	4,95	90,1	2,48	12,52
P %	0,8						
НІР ₀₅	0,3						